

STRESZCZENIE

Istnieje coraz większy konsensus, że stosowane w Europie praktyki rolnicze muszą ulec zmianie, aby zapewnić dalszą rentowność i zrównoważony rozwój, czego odzwierciedleniem są liczne inicjatywy polityczne podejmowane na szczeblu europejskim w ostatniej dekadzie, które pośrednio lub bezpośrednio przyczyniają się do promowania istniejących, korzystnych praktyk rolniczych. Najnowszym osiągnięciem jest Europejski Zielony Ład, w którym przewidziano plan działań na rzecz zrównoważonego rozwoju gospodarki UE i sformułowano kilka rozwiązań kluczowych dla zwiększenia ochrony gruntów i gleb w Europie. Zmiany te wywierają coraz większą presję na producentów rolnych, aby zmienili sposób działania i przyjęli nowe techniki i rozwiązania, nie tylko z powodu opisywanych przekształceń politycznych, ale także ich własnej troski o środowisko, norm obowiązujących w przemyśle prywatnym i coraz większej świadomości konsumentów.

Szkolenia podnoszące kompetencje

Elastyczne inicjatywy na rzecz upraw
okrywowych dostosowanych do
warunków lokalnych

Projekt SoilCare

Nadrzędnym celem SoilCare jest zidentyfikowanie, ocenienie i promowanie obiecujących systemów uprawy ulepszających glebę (Soil Improving Cropping Systems, SICS). Według definicji SoilCare SICS to kombinacja typu upraw, płodozmianu i technik zarządzania, które mają zatrzymać degradację gleby lub usprawnić systemy uprawy, aby podnosiły one jakość gleby (a w konsekwencji również jej funkcje) oraz wywierały pozytywny wpływ na rentowność i zrównoważony rozwój rolnictwa. Takie systemy uprawy przetestowano w ramach projektu SoilCare w 16 ośrodkach badań zlokalizowanych zarówno w państwach UE, jak i poza nimi. Na podstawie analizy polityki na szczeblu unijnym, krajowym i regionalnym, a także informacji uzyskanych od zainteresowanych stron z Europy i poszczególnych państw, opracowaliśmy szereg nadrzędnych zaleceń dotyczących działań, aby ułatwić upowszechnianie SICS w Europie.

Dalszych informacji można zasięgnąć tutaj: <https://soilcare-project.eu/pl/>
i tutaj: Dokument SoilCare 7.2 „Sprawozdanie z wyboru dobrych alternatyw strategicznych na poziomie UE i ośrodka badawczego” <https://soilcare-project.eu/pl/downloads/public-documents/soilcare-reports-and-deliverables/186-report-13-d7-2-milieu-full-v2/file>

@SoilCare_eu

Projekt SoilCare finansowany jest przez Unię Europejską w ramach programu ramowego w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont 2020” na podstawie umowy o grant nr 677407.

Bariery dla zrównoważonego zarządzania glebą

Wiedza i informacje

Dostępność informacji, rozdrobnienie usług, wiedza fachowa doradców oraz jakość, koszty i ciągłość finansowania usług doradczych

Polityczne i instytucjonalne

Niekorzystne skutki polityki, brak spójności lub sprzeczność polityki, niedostateczne monitorowanie lub wdrażanie polityki ogólnego, niestabilne ramy polityki, brak przepisów lub celów dotyczących gleby

Społeczno-kulturowe

Świadomość i docenienie wartości gleby, wzajemna presja, popyt na produkty zgodne ze zrównoważonym rozwojem, tradycyjne rozwiązania

Gospodarcze

Koszty transformacji, długi okres między zmianą rozwiązań a osiągnięciem korzyści, potrzeby rynkowe, holistyczne podejście

W jaki sposób polityka UE oraz polityka krajowa lub regionalna mogą ułatwić działania wspierające wdrażanie SICS?

Zalecenie 1: Zdefiniowanie długoterminowych ambicji i celów

Ochrona, utrzymanie i poprawa stanu gleby i gruntów na szczeblu UE i państw członkowskich zależy w znacznym stopniu od polityki ochrony środowiska oraz od polityki w różnych sektorach. Na szczeblu UE nowe inicjatywy polityczne, takie jak przeprowadzana obecnie rewizja strategii tematycznej ochrony gleby lub przewidywany plan działań na rzecz zerowych zanieczyszczeń, powinny obejmować szczegółowe cele długoterminowe wobec różnych problemów, które wpływają na funkcje gleby lub stanowią dla niej zagrożenie. Wsparcie szerszego wdrażania SICS może stanowić dodatkowo doradztwo na szczeblu UE dotyczące ekoprogramów, jak również zalecenia Komisji dla państw członkowskich wydawane w kontekście formalnego procesu przeglądu i zatwierdzania nowych planów strategicznych dla Wspólnej Polityki Rolnej (WPR).

Na szczeblu krajowym:

- Stosowanie właściwych SICS można wspierać przy pomocy środków w ramach planów strategicznych dla WPR, a zwłaszcza ekoprogramów państw członkowskich.
- Zainteresowane strony, a zwłaszcza rolników należy zaangażować w opracowywanie instrumentów polityki krajowej i regionalnej. W strategii „Od pola do stołu” wezwano do umocnienia pozycji rolnika w łańcuchu dostaw, a w procedurach opracowywania krajowych planów strategicznych dla WPR wezwano do szerokiego procesu konsultacji.

@SoilCare_eu

Projekt SoilCare finansowany jest przez Unię Europejską w ramach programu ramowego w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont 2020” na podstawie umowy o grant nr 677407.

W jaki sposób polityka UE oraz polityka krajowa lub regionalna mogą ułatwić działania wspierające wdrażanie SICS?

Zalecenie 2: Zwiększenie spójności między różnymi dziedzinami i celami polityki

Należy uważnie przeanalizować i dostosować obszary konfliktu i synergii polityki, aby nie zniechęcać do przechodzenia na zrównoważone praktyki rolnicze. W nowej WPR zwiększono ogólną zgodność z instrumentami prawnymi w dziedzinie ochrony środowiska. Mogą jednak występować potencjalne konflikty z innymi przepisami w takich sektorach jak sektor energii i odpadów. Mechanizmy zapewnienia spójności między różnymi aktami prawnymi UE a polityką mogą obejmować oceny przyszłych skutków, z uwzględnieniem zdrowia gleby jako podstawowego elementu. Oznacza to, że wszelkie właściwe przepisy musiałyby spełniać szereg kryteriów umożliwiających stwierdzenie, czy będą one wywierały niekorzystny wpływ na glebę bezpośrednio lub też przez wspieranie praktyk rolniczych niezgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju. Taki mechanizm umożliwiłby uznanie przekrojowego charakteru gleby jako nośnika wielu działań związanych z gruntami, zapewniając większe uwzględnienie w ocenie polityki.

Na szczeblu krajowym:

- Przekazanie rolnikom jasnych, jednoznacznych informacji na temat przepisów prawnych, które trzeba przestrzegać, zwłaszcza jeżeli warunkują one otrzymanie dotacji, a także tych, które przynoszą korzyści.
- Prowadzenie komunikacji dwustronnej między podmiotami kształtującymi politykę, rolnikami a bezstronnymi doradcami umożliwiłoby stałe uzyskiwanie informacji zwrotnej, wyjaśnienie niejasności i zapobiegłoby odgórnemu kształtowaniu polityki.

@SoilCare_eu

Projekt SoilCare finansowany jest przez Unię Europejską w ramach programu ramowego w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont 2020” na podstawie umowy o grant nr 677407.

W jaki sposób polityka UE oraz polityka krajowa lub regionalna mogą ułatwić działania wspierające wdrażanie SICS?

Zalecenie 3: Stworzenie ukierunkowanych instrumentów gospodarczych

Wspólna polityka rolna jako główny instrument finansowy kształtujący rolnictwo w całej Europie powinna być mniej nakazowa i unikać zuniformizowanych zaleceń dla wszystkich rolników, a raczej wytyczać ogólny kierunek, jasno zdefiniowany przez przyjęte cele i podmiotowe traktowanie rolników, którzy samodzielnie powinni realizować te cele w sposób najlepiej dostosowany do swojej sytuacji. Na szczeblu UE nowa proponowana organizacja WPR po roku 2020 nadaje państwom członkowskim większą swobodę w zakresie przyjmowania planów strategicznych dla nowej WPR.

Na szczeblu krajowym:

- Zachęty finansowe muszą być silniej ukierunkowane, powiązane zarówno z konkretnymi działaniami jak i regionami (bądź też z uwarunkowaniami geograficznymi lub związanymi ze środowiskiem naturalnym), aby spowodować pożądane zmiany. SICS zalecane w poszczególnych regionach należy traktować priorytetowo, aby stanowiły one podstawę rentownej i zrównoważonej produkcji żywności. Istotne wsparcie mogą tutaj stanowić mapy zastosowania na szczeblu UE opracowane w ramach projektu SoilCare dla większych skupisk SICS.
- Instrumenty finansowe powinny ułatwić długoterminowe zmiany stosowanych praktyk, zamiast dokonywania jednorazowych interwencji finansowych. Podstawowe znaczenie, aby zyskać zaufanie wpływowych rolników, ma ponadto przekonanie o skuteczności rozwiązań długoterminowych (>7 lat) określonych przez ramy polityczne.
- Opodatkowanie produktów i technologii niezgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju na etapie konsumenta stanowi jeden ze sposobów internalizacji kosztów środowiskowych i społecznych, a także może spowodować wpływ na wybory dokonywane przez konsumentów, zwiększając popyt na produkty zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju dzięki przewadze cenowej. Nagroda za innowacyjność mogłaby stanowić skuteczny instrument informowania zarówno konsumentów, jak i rolników o producentach i metodach produkcji zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju.
- Można promować tworzenie systemów wspólnego zakupu lub korzystania z drogich maszyn i upowszechniać je wśród rolników. Podmioty z branży można też zachęcać do udziału w tych systemach w celu promowania swoich maszyn lub materiałów.

Polityka wsparcia długoterminowych zmian

@SoilCare_eu

Projekt SoilCare finansowany jest przez Unię Europejską w ramach programu ramowego w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont 2020” na podstawie umowy o grant nr 677407.

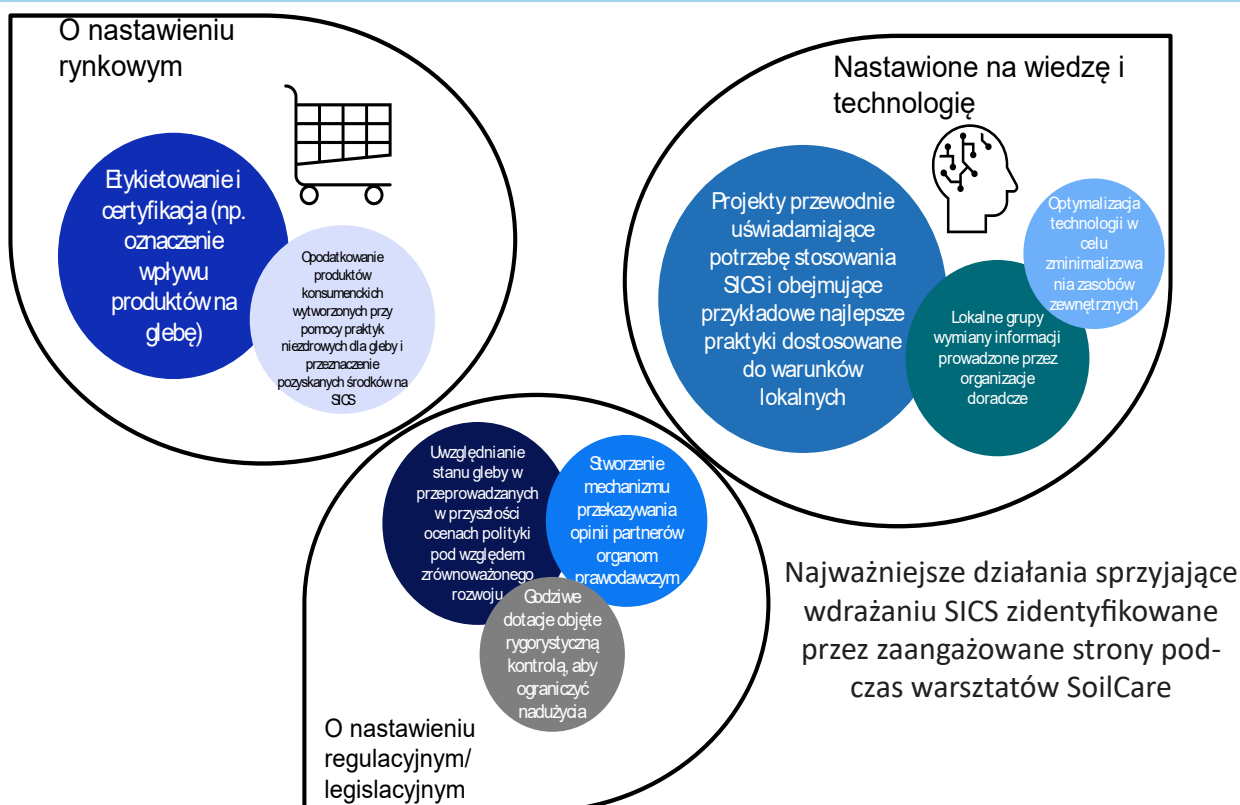
W jaki sposób polityka UE oraz polityka krajowa lub regionalna mogą ułatwić działania wspierające wdrażanie SICS?

Zalecenie 4: Umocnienie wdrażania polityki i egzekwowania jej zasad

Warunkiem sukcesu ambitnej lecz elastycznej polityki jest należyte monitorowanie i wdrażanie jej. Podczas gdy nowa WPR w proponowanym kształcie obejmuje zestaw szczegółowych wskaźników, są one głównie skoncentrowane na docelowych obszarach lub odsetkach, których powinien dotyczyć dany środek, a nie na zdefiniowaniu celów do osiągnięcia w zakresie poprawy stanu środowiska naturalnego.

Na szczeblu krajowym:

- Uwzględnienie wśród proponowanych wskaźników WPR wskaźników skoncentrowanych na ochronie środowiska i ocenie korzyści osiąganych na szczeblu gospodarstwa.
- Usprawnienie systemów sprawozdawczości i monitorowania utworzonych w związku z różnymi dziedzinami prawa unijnego w celu zwiększenia niezawodności i mniejszego obciążenia administracyjnego organów publicznych.
- Inspektorzy rolnictwa są ważnym elementem mechanizmów monitorowania. Należy ich regularnie szkolić w taki sposób, aby wyposażyć ich w najnowszą dostępną wiedzę w zakresie przepisów prawnych i z zakresu wiedzy naukowej.
- Utworzenie wyspecjalizowanych jednostek lub agencji rządowych skoncentrowanych zwłaszcza na monitorowaniu wpływu różnych zaleceń politycznych na zdrowie gleby stanowiłoby dodatkowe narzędzie usprawniające postępy w zakresie wdrażania i monitorowania.

@SoilCare_eu

Projekt SoilCare finansowany jest przez Unię Europejską w ramach programu ramowego w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont 2020” na podstawie umowy o grant nr 677407.

W jaki sposób polityka UE oraz polityka krajowa lub regionalna mogą ułatwić działania wspierające wdrażanie SICS?

Zalecenie 5: Zwiększenie możliwości edukacyjnych i wymiany wiedzy między rolnikami

Zachęty finansowe, na przykład oferowane w ramach WPR, mogą być mniej skuteczne od instrumentów innego rodzaju, takich jak udzielanie informacji i usługi doradcze, gdyż nie są one uznawane za czynniki związane z opiniami i postawami rolników. Należy w dalszym ciągu wspierać usługi doradcze, np. przy pomocy instrumentów WPR.

Na szczeblu krajowym:

- Spowodowanie, aby zdrowie gleby było uwzględniane w ramach edukacji zawodowej i kształcenia ustawicznego rolników. Należy podkreślić podstawowe zasady zrównoważonego rozwoju takie jak sprawiedliwość międzypokoleniowa, znaczenie zdrowia gleby dla innych systemów na planecie oraz skutki praktyk niezgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju.

- Regularne przeprowadzanie szkoleń; niektóre praktyki korzystne dla gleby będą wymagały od rolników nauczania się tych technik i stosowania ich w różnych warunkach, jak też dowiedzenia się o wynikających z nich korzyściach, aby zmienić wszelkie błędne przekonania na temat tych metod. Zdaniem zaangażowanych podmiotów dobrze zorganizowane i stałe interakcje z rolnikami, takie jak darmowe prezentacje, powodują skuteczną zmianę postaw i przekonań.

- Współpraca z rolnikami i zaufanymi organizacjami w celu udzielania porad i przeprowadzania szkoleń. Wymiana doświadczeń i inicjatywy oddolne stanowią skuteczne narzędzia przekazywania wiedzy rolnikom, gdyż darzą oni innych producentów ogromnym zaufaniem. Nawiązanie partnerstwa z zaufanymi organizacjami lub z rolnikami chętnymi do wdrażania nowatorskich technik umożliwia dotarcie do właściwych odbiorców i przekazanie nowych informacji.

- Współpraca z naukowcami i innymi badaczami w celu promowania innowacji umożliwiających optymalizację technologii, aby rolnictwo było ogólnie bardziej zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju, a wyniki badań naukowych były dostępne i szeroko upowszechniane.

- Rozważenie kwestii utworzenia sieci gospodarstw modelowych, aby zaprezentować sposób wykorzystywania i wdrażania różnych SICS w regionie.

Wzajemne porady

@SoilCare_eu

Projekt SoilCare finansowany jest przez Unię Europejską w ramach programu ramowego w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont 2020” na podstawie umowy o grant nr 677407.

